

"Kronijck"

Mededelingenblad van de oudheidkundige kring Voorst

Eerste jaargang nr. 1.

Om tot een eerste uitgave van het mededelingenblad van de oudheidkundige kring Voorst te komen, hebben een drietal bestuursleden op zich genomen de eerste uitgave van dit blad te verzorgen.

De voorlopige redactiecommissie bestaat uit de heren

H.J. Ten Hove (Voorst)

J. Lubberts (Terwolde) en

A.H. Rengersen (Nijbroek)

Aangezien de redactiecommissie voorlopig is, zou het bestuur gaarne vernemen welke leden bereid zouden zijn in deze commissie zitting te neigen.

Belangstellenden worden verzocht zich te melden bij

de secretaris, de heer R. de Wilde,
Deventerweg 22
Gietelo,

Inmiddels houdt de voorlopige redactiecommissie zich gaarne aanbevolen voor copie van leden voor de volgende uitgave(n).

Redactieadres: p/a J. Lubberts,
Kon. Wilhelminastr. 10,
Terwolde.
Tel. 05717-760.

TEN GELEIDE.

Voorst is een dorp, of nog liever een gemeente, vol historie. Oude geschriften beginnen hun relaas al twaalf eeuwen terug en van nog veel vroeger vertellen stille getuigen in het land -grafheuvels uit de ijzertijd- en de diep in de grond verborgen scherven en brokstukken, van wat ooit een mensenhand bediende.

Dit verhaal, deze kroniek der geschiedenis dringt zich nooit op, maar moet ontdekt worden.

Onze Oudheidkundige Kring herbergt onder haar leden vele kenners die ons kunnen helpen het verhaal van volk en streek weer na te vertellen.

Vanuit de kroniek der geschiedenis krijgt de werkelijkheid van vandaag een ander gezicht, ontdek je pas wat het ons omringende landschap kan vertellen.

Ik ben blij dat de Oudheidkundige Kring nu zover is, dat door regelmatige bijdragen van vaste auteurs en leden met uiteenlopende belangstelling, het verhaal, de kroniek van de tijd, geschreven kan worden en wat belangrijker is, binnen onze kring kan worden verspreid zodat de mensen met gelijkgerichte belangstelling elkaar kunnen vinden en er nieuwe, leerzame contacten kunnen ontstaan.

Verder is het niet onbelangrijk dat het Bestuur voortaan een spreekbuis heeft voor mededelingen en nieuwtjes, maar beter nog is het als dit blad gaat fungeren als spreekbuis voor de leden.

Tot slot dank ik de redactiecommissie voor hun inspanning om de "Kronijck" het licht te laten zien en ik wens deze waardevolle uitbreiding van de Kring een lang en voorspoedig leven toe,

DE VOORZITTER-

ENIGE GEGEVENS OMTRENT DE OUDHEIDKUNDIGE KRING VOORST

DOEL: Als omschreven in art. 2 van de Statuten der vereniging:
 Het doel van de vereniging is de bevordering van de kennis van land en volk van de Gemeente Voorst en directe omgeving.
 De vereniging tracht dit doel te bereiken door het houden van lezingen, voordrachten en tentoonstellingen, door het verwerven van of bevorderen van de bewaring van historische voorwerpen, plaatsen en kunstwerken, door het bevorderen van plaatselijk onderzoek op historisch gebied en door het steunen van en samenwerken met instellingen, stichtingen of verenigingen, die een soortgelijk doel nastreven.

BESTUUR: Voorzitter : Mr. L. J,A. Cromptvoets, . Binnenweg 7, Voorst
 Secretarissen : R. de Wilde, Deventerweg 22, Gietelo
                   A.H. Rengersen, Zeedijk 33, Nijbroek
 Penningmeester: A.J. Bessels, Enkweg.9a Posterenk
 Archivaris : H.J. ten Hove, Tuinstraat 24, Voorst
 Leden : Mevr. M, Dulack-Klaaysen, Rijksstraatweg. 139, Twello
           E. Beumkes, Burgemeester.de Wijslaan 1, Brummen
           L.W. Jeswiet, Gouden Regenstraat 13, Doesburg
           J. Lubberts, Kon. Wilhelminastraat 10, Terwolde.

LEDENLIJST: Deze vermeldt (voorzover bekend of -oudheidkundig gezien- voor zover gewenst) de hobby, bezigheid of het beroep van de leden. Wellicht zal er in de loop van 1978 een vernieuwde lijst worden samengesteld en gewenste mutaties kunnen aan de secretaris meegedeeld worden.

CONTRIBUTIE: Deze bedraagt f. 15,= per jaar, te storten op : RABOBANK Twello rekening nummer 36 28 09 267 ten name van de Oudheidkundige Kring Voorst.
 Jeugdleden en A.O.W'ers betalen de halve contributie
Donateurs: Ieder bedrag is welkom. Het gironummer van de RABOBANK te Twello is : 87 97 96

De secretaris
 (R.d.W.)

VERSLAG VAN DE LEDENVERGADERING OP WOENSDAG 8 MAART 1978 IN 'T STATIONS
KOFFIEHUIS TE TWELLO.

Klokslag 19,30 uur opende de voorzitter, Mr, Cromptvoets, de vergadering en heette de 23 aanwezigen welkom. Direct daarna werd de oudheidkundige koe bij de historische horens gevat en vertelde de heer Cromptvoets hoe er in 1977 door enige tegenslagen een periode van zekere rust geheerst had. De vergadering kon daar begrip voor opbrengen.

Enige positieve punten: De statuten zijn notarieel verleden, waarmee de vereniging rechtspersoonlijkheid verworven heeft, zodat erflatingen en legaten nu in de beste orde in ontvangst genomen kunnen worden!

De heer Ten Hove heeft een put uit de achtste eeuw opgegraven en uit de daarin gevonden resten, enige oude potten en een maalsteen gerestaureerd, die wellicht eens aan de kring zullen toevallen.

Prof. Dr. Jappe Alberts heeft een zevental leden een aantal uren college gegeven in het lezen van oude handschriften

De kring hoopt verder betrokken te zullen worden bij de opgravingen in de zeer oude Nederlands Hervormde Kerk te Voorst, die o.l.v. de heer Halbertsma zullen gebeuren.

Omstreeks half april zal het eerste nummer van het orgaan van de Kring uitkomen. Er is reeds een redactie gevormd en enige losvaste medewerkers zijn aangezocht.

De voorzitter verklaarde tenslotte, dat in zijn uitvoerige inleiding de verslagen van de secretaris en de archivaris mede begrepen waren , zodat direct met het verslag van de penningmeester kon worden begonnen.

De heer Bessels gaf een uiteenzetting van de inkomsten en uitgaven van het jaar 1977 en kon de aanwezigen verblijden met een alleszins bevredigend batig saldo. De Kascommissie, desgevraagd, had alles in de beste orde bevonden en gaf bij monde van de heer Piepenbroek hiervan akte, Wel verklaarde laatstgenoemde, dat een aantal leden hun contributie (over het jaar 1977) nog niet hadden voldaan, waarop de heer Bessels antwoordde, dat hij - met zachte hand- maatregelen zou treffen. De Heer Vleming werd vervolgens aangezocht als nieuw lid van de kascommissie en zal samen met de heer Hilkhuisen volgend jaar het gouden kalf van onze kring bejureren. De heer Piepenbroek werd door de voorzitter bedankt voor de bewezen diensten.

De heer Jeswiet was aftredend als bestuursleid; er waren geen gegadigden voor zijn vakature en zo werd hij bij acclamatie herkozen.

De rondvraag

De heer Wolters vond, dat de achterstallige contributie betaald diende te worden en dat een periode van zekere rust geen reden vormde voor de bescheiden houding van het bestuur t.o.v. de financiers want wellicht waren er door de leiding dure plannen in overweging genomen,

De voorzitter dankte voor het vertrouwen en de heer Bessels verklaarde dat hij met telefoneren goede resultaten verwachtte.

Mecr. Würtz maakte het bestuur er op attent, dat het getal 40 achter het Rabobank nummer overbodig was.

De heer Wolters verklaarde gecharmeerd te zijn van de fietstocht van mei 1977 en vond deze (of een andere) voor herhaling vatbaar, Het bestuur toonde zich verheugd met de toegezegde medewerking van de heer Wolters bij zo'n nieuw te ontwerpen evenement. Samenwerking met de heer Kedde en een tijdstip van midden mei, scheen het bestuur optimale mogelijkheden te bieden,

De heer Beekman informeerde of er reeds een beter onderkomen voor onze spulletjes gevonden was.

De voorzitter verklaarde, dat de gemeente ons niet helpen kon maar dat de zaken redelijk-veilig opgeslagen warden.

Als alternatieve mogelijkheid werd 't boerderijtje "het Grootenhuis" genoemd.

Ter sprake kwam ook nog een vitrine, die door de heer Ten Hove gebouwd wordt.

Waar deze geplaatst zal worden is nog in nevelen gehuld,

Mevr. Würtz kwam nog even terug op de Middelberg, maar op deze kwestie had het bestuur weinig of geen vat kunnen krijgen, want men heeft te maken met een te groot aantal gemeenten.

De heer Piepenbroek vroeg op de hoogte gebracht te mogen worden van de landelijke contactdag en het bestuur vond dit een uitgesproken taak voor het orgaan.

Toen was het 20,15 uur; hoog tijd om met de lezing over de "DIJKVERZWARING en GESCHIEDENIS" te beginnen en zo besloot de voorzitter de vergadering met woorden van dank en een beheerste dreun met de imitatie-mesolitische jachthamer.

De secretaris, (R.d.W.)

IETS OVER DE LIGGING EN BEGRENZING VAN DE GEMEENTE VOORST.

-0-

De tegenwoordige gemeente Voorst, die zich aan de westzijde van de IJssel uitstrekt over ongeveer 25 km van zuid naar noord en 10 á 12 km van oost naar west, vormt een bestuurseenheid die in de loop van vele eeuwen haar tegenwoordige gedaante heeft gekregen. Historische nasporingen naar haar ontstaan hebben wel wat, Maar lang niet alles opgehelderd.

De gemeente droeg bij haar eerste verschijning in de geschiedenis de benaming van SCHOUTAMBT. Hoe en wannier dit schoutambt is ontstaan, onttrekt zich helaas aan onwaarneming.

Het schoutambt werd bestuurd door een schout, aangesteld door de graaf, later hertog

van Gelderland en nog later door de Staten van Gelderland. Aanvankelijk was hij alleen met de rechtspraak belast. Later ook met meer algemene bestuurszaken. Daarnaast ontwikkelde zich in de loop der tijden een college van ambtsjonkers, adellijke heren van de kastelen en landhuizen onder Voorst, Wilp en Twello.

De oudste berichten uit en over het schoutambt Voorst dateren uit de 13e en 14e eeuw.

Vanouds bestond het gebied uit vier kerspelen, dat zijn kerkelijke gemeenten, in de middeleeuwen parochies genoemd, net als tegenwoordig nog in de Rooms-Katholieke Kerk het geval is. Deze parochies waren Voorst, Wilp, Twello en Terwolde. In Wilp werd al in 765 een kerkje vermeld en in Voorst in 893. Die van Twello en Terwolde zijn van latere datum, vermoedelijk uit de 12e of 13e eeuw. In de vroege middeleeuwen zal het ambt Voorst ongeveer dezelfde omvang hebben gehad als tegenwoordig.

Dit veranderde echter in 1328. Toen gaf graaf (later hertog) Reinoud II van Gelderland woeste moerassige gronden onder het kerspel Terwolde ter ontginning uit aan een aantal vrije mensen, en hij verhief meteen dit gebied tot een zelfstandig richterampt met de naam Nijbroek. Hierdoor werd aan de noordkant een ferme hap uit het schoutambt gebeten, dat daardoor de vorm kreeg van een tang met twee ongelijke tanden.

Dit richtambt Nijbroek werd in 1339 tevens een zelfstandige parochie, die de eer van Moederkerk aan Terwolde moest geven. Dat Nijbroek voor 1328/1339 bij Terwolde behoorde blijkt o.m. uit een stuk in het archief van het klooster Ter Hunnepe bij Deventer. Dit stuk uit 1335 spreekt van "Nyebrooc in Wolderkerspel".

We weten niet of het gehele tegenwoordige Nijbroek voor 1328 bij Terwolde behoorde. Misschien is er in het noorden een klein deel van het kerspel Oene aan toegevoegd. In de stichtingsbrief van 1328 wordt gesproken van "onze landen tussen Stonenburch (Steunenberg) en Werven". Sommigen menen in dit Werven de gelijknamige buurtschap

onder Meerde te zien. Dit kan echter niet juist zijn, want dan zou het hele kerspel Oene, dat al tussen 1200 en 1300 gesticht is, er toe behoord hebben. Naar ons idee is hier sprak van een erve "Wervens Hofstede", op het Hogewold in het noorden van Nijbroek,

Wat de verdere begrenzing van onze gemeente betreft schijnt er niet veel meer aan de hand te zijn. Toch zijn hierover nog verschillende opmerkingen te maken. In het zuiden blijkt namelijk de gemeentegrens niet samen te vallen met de kerspelgrens van Voorst. Van ouds behoren de buurtschappen Empe, Tonden en Voorstonden onder Brummen Kerkelijk tot de Nederlands Hervormde gemeente van Voorst.

In het archief van de ambtman van Colmschate wordt o.m. in 1705 gesproken van het erve "Luttike Bainck" onder Brummen, kerspel Voorst, buurtschap Voorstonden.

In 1763 was men blijkbaar de kluts een beetje kwijt, want dan schrijft men dat hetzelfde erve ligt in het ambt Voorst en het kerspel Brummen!

In een oorkonde van 1046 wordt gesproken van een graafschap in Hameland ten oosten van de IJssel, ongeveer begrensd door de lijn Olst-Holten-Diepenheim-Barchem-Steenderen. Dit graafschap lag voor een klein deel ook aan de westkant van de IJssel, waar als begrenzing o.m. worden aangegeven "Lovenen" (Leuvenheim?), "Erbeke" (Eerbeek?) en Suthempe (Zuid-Empe). Zuid-Empe behoort onder Brummen en Noord-Empe onder Voorst. Zo gezien is het mogelijk dat de tegenwoordige zuidgrens van onze gemeente de noordgrens is geweest van het graafschap, voorzover het aan de Veluwe kant van de IJssel lag.

Aan de westgrens van de gemeente lag vroeger een moerassig gebied, getuige namen als Mosselsgoor en Hengelergoor. (goor = moeras)

Deze moerassen vormden een soort natuurlijke grens. Toen dit gebied in de 13e en 14e eeuw beter ontwaterd en bewoond werd, ontstonden de grenzen met de schoutambten Apeldoorn en Epe. Toch doemen ook hier nog vraagtekens op. In het Resolutieboek van de Teugse of Silvoldermark staat in 1812 vermeld dat de markegrond voor gemeenschappelijk gebruik grotendeels in de gemeente Voorst lag, en voor een klein deel onder Apeldoorn. Hier vielen dus de markegrenzen en de ambts- of gemeentegrenzen niet geheel samen.

De oostgrens van de gemeente werd en wordt gevormd door de IJssel, tenminste in grote lijnen. Maar de IJssel veranderde in de middeleeuwen nogal eens van bedding, en zo komt het, dat bijv. Deventer op twee plaatsen over de IJssel springt: in de richting Wilpse Klei bij de Ieperenberg en in de Hoven. Daartussen dringt de Wilper buurtschap Steenenkamer nog tot vlak bij de IJssel door. Achter de Hoven en door het Stadsland van Deventer kan men tot dicht bij de Vollehand nog een oude IJsselloop volgen, nu nog altijd de provinciegrens.

In de Leenaktenboeken van Gelre en Zutphen worden meerdere malen stukken land vermeld onder Gorssel, die toch in de registers van het kwartier van Veluwe zijn ondergebracht. Ook dit wijst op een veranderende rivierloop, die op den duur de

bestaande situatie wijzigde. Hetzelfde zien we aan de noordkant van de gemeente. Het kerkdorpje Welsum, vroeger een buurtschap, behoort al sinds de middeleeuwen tot de gemeente Olst in Overijssel. Ook dit zou zijn oorzaak vinden in een vroegere IJsselloop, maar geheel zeker is dat niet. Het moet in elk geval in een vroeg stadium van de historie zijn geweest, voor er schriftelijke berichten over deze streek waren. Het zuidelijk deel van Welsum, Grapendal, hoorde vroeger kerkelijk onder Terwolde, wat in 1715/1716 aanleiding gaf tot een langdurig proces voor het Hof van Gelderland. Zie hiervoor J. Vredenberg: Geschiedenis van Terwolde-Nijbroek, blz. 79 e.v.

Over de noordgrens hebben we bij de vorming van Nijbroek al even stilgestaan. In aansluiting daarop nog het volgende: In de Franse tijd (1811) werd het schoutambt Voorst opgedeeld in de gemeenten of mairiën Voorst, Wilp en Twello, elk met een eigen burgemeester of maire.

Nijbroek werd met Terwolde en Welsum tot één gemeente Nijbroek verenigd, zodat het oude schoutambt uit elkaar gevallen was. Deze toestand duurde evenwel niet lang. Welsum werd in 1815 alweer met Olst herenigd en op 1 januari 1818 werden Voorst, Wilp, Twello en Terwolde met Nijbroek herenigd tot de tegenwoordige gemeente Voorst. Hierbij werd dus feitelijk de toestand van voor 1328 hersteld. Uit eerbied voor de traditie hield men de naam Voorst voor de gemeente aan, daar het dorp en kerspel Voorst tot na de Franse tijd altijd het eerste en voornaamste was geweest. Maar al in de 17e en 18e eeuw woonde de schout in Twello, dat dus allang het eigenlijke bestuurscentrum was.

J. Vredenberg, Haaksbergen.

```

+--+--+--+--+--+--+--+--+
-+-+--+--+--+--+--+--+--+
+--+--+--+--+--+--+--+--+

```

WIST U DAT.....?

- het huidige ledenbestand tegen de honderd loopt ?
- dit mede komt dankzij de aanmeldingen na de jaarvergadering annex lezing gehouden door de heer Van Soest van het polderdistrict Veluwe ?
- echter een groot aantal leden hun contributie over 1977 nog niet heeft betaald -
- onze "kring" deze contributie niet kan missen, daar vele aktiviteiten en mogelijkheden vallen of staan met deze gelden!
- de "Kring" in zijn korte bestaan vijf lezingen met lichtbeelden heeft georganiseerd
- deze helaas (met uitzondering van de epidiascoopvertoning van de heer Vredenberg) matig bezocht werden ?
- het bestuur wel eens wil weten of er naar uw mening iets aan deze lezingen schort

D I A L E K T.

Wat onheilspellend echode de vraag in mijn oren; "U hebt toch interesse voor dialecten opgegeven?" Dit werd gevraagd door een vriendelijke stem.

"Ja...jazeker... dat heb ik", was mijn aarzelend antwoord. Aarzelend omdat je het maar nooit weet. Ze kunnen je immers van alles in de maag willen splitsen. Beter later wat meer enthousiasme dan al meteen zo hard van stapel gelopen. De stem veranderde niet van intonatie en herhaalde de vraag of ik een stuk in of over dialect wilde schrijven

Nadat ik de gebruikelijke argumenten om te weigeren had verbruikt en ik zo gauw geen nieuwe kon verzinnen, gaf ik me gewonnen. Want ...eigenlijk was het nog helemaal niet zo gek. Per slot van rekening is het de eerste aflevering en kan degene die na je komt nog alle kanten op.

Daarom treft U hier mijn grof-verwoorde gedachten aan, neergeschreven in iets wat op Algemeen Beschaafd Nederlands moet lijken. Niet in dialect. Niet in mijn moeders taal. Weliswaar sprak en spreekt die nog steeds dialect, maar niet een dialect van deze streek.

Mijn wieg -dat zal U niet interesseren maar ik moet het voor de rest van mijn verhaal even vertellen- mijn wieg stond in een boerderijtje op de Noord West Veluwe. Weggedrukt tegen de bosrand stond de behuizing in een streek waar ze geen schoenen dragen maar "sjoenen", waar ze geen vijf tenen maar "vuuf teeën" hebben. Waar ze "naar het straaand in Sjeveningen gaon". Een streek waar het ontbreken aan haast in het dialect tot uitdrukking komt. Waar je ze de woorden haast uit de mond moet trekken. Waar ze niet aan de kinderen vragen "Ga jij spelen?", neen daar vragen ze: "Doe jie gaon speule?"

"

Dat dialect heb ik als kleuter weliswaar leren spreken maar op de kritieke leeftijd van bijna vijf jaar streken mijn ouders in de gemeente Voorst neer. De buurkinderen lachten zich een kriek om dat kromme taaltje van ons. Spugen, een kinderbezigheid bij uitstek, noemden zij "spiejun", ik niet, ik tufte. Ja dat was een hele andere wereld. Veel opener dan ik gewend was en dan die anders klinkende taal. Maar al gauw neem je de woorden en de tongval van de buurt over

Mijn beste leermeester was onze overbuurman. Die kon heel slecht lopen, reed zich rond in een wagentje en praatte veel. Hij kende iedereen en sprak het dialect met een pruim tussen de kiezen. Kent U dat nog? Je ziet het bijna niet meer. Geen kwispedor, maar een spiebusse of spieblik naast de tafelpoot en mar kau'm.

Toch gaf die proeme een extra dimensie aan de uitspraak. Als je het Nederlands

met zo'n volle mond hoort uitspreken, geeft het al gauw een geaffecteerde
bijsmaak.

Bij het dialect niet; dat klonk er alleen maar vertrouwder door, voller ook.

Als november-jarige was ik een late leerling. Daarom moest ik tot vervelens toe
naar het kleuterschooltje lopen. Het kleuterschooltje in "Bethel" in de posten Op
een enkeling na spraken de kinderen daar dezelfde taal. De juf niet. De juf
sprak zo deftig, dat je haar in het begin bijna niet verstond. Wat een vreemde
klanken waren dat, scherp, vijandig haast. En wat waren ze moeilijk die versjes
die je moest leren.

Zo was er een versje over molens, "Hoe gaat de molen?" vroeg de juf. Geen andere
reactie dan verlegen, niet begrijpende blikken van de kleuterschaar.

En weer vroeg de juf, een beetje ongeduldig nu: "Wat doet een molen?". Nog geen
beweging. Alleen een buurmeisje - al op de lagere school en de juf helpend-
kwam overeind. Ze herhaalde de vraag: "Ule weet toch we wat un mölle döt?"
Natuurlijk wisten we dat, de mölle stond notabene op een steenworp (nou ja)
afstand.

Zo. Voor onze eerste kennismaking lijkt mij dit meer dan voldoende. Wanneer de
redactie het mij toestaat ga ik de volgende uitgave graag verder met mijn
verhaal.

Jaap van de Visch, Twello

=====

BESTUURSMEEDEDELING.

Tijdens de nabespreking van de lezing over de dijkverzwaring, gehouden op 8 maart
1978, zegde de heer Van Soest toe, Toelichting te willen geven tijdens een bus-
tocht langs de dijken.

Het bestuur is doende een bustocht te organiseren voor medio september 1978.

Aantal deelnemers 30 - 50,

Nadere mededeling volgen.

- - - - -

In voorbereiding is een fietstocht in de omgeving Twello-Wilp. De heer Wolters te
Terwolde heeft zich bereid verklaard e.e.a. voor te bereiden.

LANDSCHAPSVERKENNING

(Landesaufname)

Mij is gevraagd de leden van onze kring duidelijk te maken wat dit woord betekent en waarom het voor ons amateur-oudheidkundigen zo van belang is. Het woord landschapsverkenning is een vrije vertaling van mijzelf voor het Duitse woord "Landesaufnahme". In verschillende groeperingen van amateuroudheidkundigen wordt dit woord zo overgenomen. Mij lijkt het beter er een Nederlands woord voor te zoeken. Een iegelijk, die een beter alternatief weet melde zich.

Met landschapsverkenning bedoelt men eigenlijk het kritisch bekijken van het landschap, waardoor aanwijzingen worden ontdekt of gevonden, die kunnen leiden tot vondsten op oudheidkundig terrein. Deze aanwijzingen kunnen velerlei zijn. Om er enige te noemen:

- het reliëf of vorm van het oppervlak,
- typische en opvallende hoogte- en laagte-vormen,
- begroeiingen met bepaalde planten,
- het wegenpatroon,
- enz...

U moet altijd bedenken, dat de mensen vroeger niet zo veel anders geweest zullen zijn als wij nu; zij waren ook slordig of netjes, zij leefden, zij bewerkten grond, gingen op jacht, dreven handel, oefenden ambachten uit, hadden diverse sociale samenlevingsvormen en hadden hierdoor persoonlijke verbindingen en groepsverbindingen.

De plaatsen waar al deze activiteiten plaats hadden, zijn vaak andere plaatsen geweest dan de huidige, maar ook veel dezelfde. In het landschap kan men de gevolgen van deze activiteiten met enig geluk terugvinden en hierdoor voor onze hobby belangrijke gegevens vinden.

Als U leert op te letten; hierdoor bepaalde dingen gaat zien en deze gegevens juist uitlegt, kunt U spannende momenten beleven. U kunt zo grafheuvels vinden, andere begravingen, oude bewoningsplaatsen, oude of niet meer gebruikte wegen, oude cultuurgebieden, kasteel fundamenteën, vroegere rivierlopen enz. Het landschap gaat dan leven en wordt zeer boeiend.

Wordt er ergens een huis gebouwd, een riolering gelegd, een ruilverkaveling uitgevoerd, een weg aangelegd, een akker geploegd, dan is het altijd de moeite waard om even te kijken en één op de honderd gevallen heeft men beet.

Men heeft natuurlijk het meeste succes als de opname systematisch gebeurt en de gegevens worden aangetekend volgens vaste richtlijnen. Hieruit kunnen later belangrijke gegevens naar voren komen.

Een wijze archeoloog zei eens tegen mij: "Als je oude dingen zoekt, let dan op drie zaken; droge voeten - water in de buurt en gunstige jacht-, weide- of akkergrond in de buurt .

Door verandering van wegen of rivierlopen kan een gebied, dat vroeger economisch interessant was, zeer onbelangrijk worden en uiteraard ook andersom.

Een recent voorbeeld; Stavoren was vroeger een belangrijke handelsplaats. Er ontstond een zandbank voor de haveningang en Stavoren ging in zeer korte tijd sterk in betekenis achteruit,

Een klooster straalde destijds z'n invloed uit over een streek en vormde die streek. Het klooster is niet meer te vinden, de invloed is nog te merken en misschien ligt onder die lichte verhoging in het land wel puin van het klooster. Bij het ploegen van het land vindt men soms wel grote bakstenen. (Kloostermoppen)

Twee "zeer scherpe bochten achter elkaar, die tegengesteld draaien, vlak voor een dorp of kleine bewoningsvlek zouden een vroegere versterking of een kasteel kunnen betekenen. Het zou te veel papier kosten om alle voorbeelden uit te werken, maar alleen op papier komt men niet ver. Het heeft meer resultaat als we hierover in kleine

kring konden praten en het gingen leren door bekende zaken op te zoeken en te bekijken.

De heer Ten Hove en ik zijn daartoe zeer bereid. Geeft U zich op bij de secretaris en dan gaan we spoedig praten en vooral doen.

Hartelijk dank voor uw geduld en misschien tot ziens.

L.W. Jeswiet, Doesburg

%%%

VERZOEK AAN DE LEDEN

Wie is in staat en ertoe bereid een serie artikelen te schrijven over de kerkgeschiedenis in de gemeente Voorst.

Gaarne aan uw reactie aan de redactiecommissie van de Kronyck.

%%%

BRIEV'N VÂ GRADUS STRUUK'NKAMP.

De Struuk'nkamp, zek ze, is met de Moez'nburg vâ mien nêve Hannes een van d'oldste boederietjes an disse kante vâ de Iessel. Waor onze grond an mekare lik, daor is een stuk vâ wâ 20 bunder, waorw' niks an hebt. 't Is klinkklaor zand en hâdstikk'n dreuge in de zomer; dan wil dur gin gressprietj'n op greu'n; een geite vrêt dur zien bek niet an vol. Mar onder de laoge stoefzand vâ drie meter dikke lik daor een bouwvoore uut oaverolde tied'n. Wie hadd'n â vake saam'n êprakkezeerd auw' die onderlaoge niet boav'n konn'n krieg'n, tut dur op 'n dag bezoek kwam vâ een lange staotige kerl en he steld'n zich veur as perfesser Sijbelaor.

"Hebt U hier ooit wel eens stenen voorwerpen, artefacten of keramische restanten gevonden?" vrugge. Ik kik um bedonderd an, begrepe dur niks vâ en was helemaol vâ de wieze, tut Hannes zei: "Jaozekers, 't bast vâ de glimm'nde steen'n en scharv'n op 't veld daor achtur onze wei'n. Hoe roek' ie dat zo?"

Die mooie heer werd op slag wild; he wol a schuppe uut de waag'n haol'n, mar Hannes zei, daw' net een heel vreemd gewas in't land êzeid hadd'n en dur gin graoverie konden toelaot'n.

"In't naojaor, meneer" zei de farizeeër "zuw' oe wê bell'n. En daormet konne gaon. "Wa maak' ie toch?" vroeg ik toenne vot was.

"Ach man!" zei ê. "Die leu kunt ons help'n met die 20 bunder. Ie zuukt noe alle vuursteen'n, diej vind'n kunt, bie mekare; ie slut ze kapôt en streuit ze en ikke, ikke bakke in't bakhuuske en stelletjen olde pott'n. 'Kon ons nooit veul geld of moeite kost'n."

In't naojaor beld'n wie Sijbelaor. He kwam as 'n raozende 't arf oprieën, de kipp'n en de vrouwleu stôv'n alle kant'n op. He wol gin koffie hebb'n en mette schuppe op de nekke liepe achter naor 't land.

"laot mar begaon" zei Hannes "rustig an ma". Mê wilde blikk'n tuurd'ne naor de grond en hie mompel'n dats vâ 't Veluwemassief en Neanderthaler. En toenne 'n paar pott'n vond, die hannes êbakk'n had, stonne te dans'n en te springen as 'n kniene. Ene pot was heel biezunder. Op de rande daor stond "H.H.S.V.-G." en daor wisse gin raad mee, mar 't sol wâ op vrogge Cretenzische invloed'n kunn'n wiez'n. Dur werd heel fassoenuk een contract opêmaakt. De olde laoge zol naor boav'n êhaald word'n en zo gebeurd'n ôk. In de onderste laoge lag nog een heel bitjen echte spull'n uut de Hallstattied en Sijbelaor werd op slag beroemd.

Mar met die ene pot, daor zatt'n ze toch vies mee in de mage. Dur verscheen'n hele artikels vâ in de krante, mar een raodsel dat blif ut.

Tot Hannes - die meêliej'n kreeg - de waarheid bekend maakte.

"H.H.S.V.-G" betekende : "Hannes Hef Sijbelaor Ver.....-Gradus." Toen was 't gin raodsel meer, mâ een schandaol.

En zo ziej', daaj' op de Moez'nberg en de Struuk'nkamp miraokels vremde ding'n kunt metmaak'n.

Gradus Struuk'kamp._

 Opgraveningen op de BONGERD (voormalige Hof te Voorst)

 De Hof te Voorst behoorde eertijds tot het bezit van de abdij van Prüm in de Eifel. De naam Vorst, komt dan ook in het jaar 893 reeds voor op een lijst van goederen van deze abdij. Het bezit te Voorst bestaat dan uit een Curia met 19 erven of hoeven.

Het moet indertijd een aanzienlijk complex van gebouwen zijn geweest, getuige de vele overblijfselen en funderingen in de bodem, waarvan de bekende geschiedschrijver L.A.J.W. Sloet van de Beele in 1863 melding maakt. Deze heer Sloet was toen eigenaar van de Bongerd geworden.

Aangetrokken door bovenvermelde gegevens toog schrijver dezès op een najaarsdag in '74 gewapend met een schop naar de Bongerd, om in een stil hoekje aan de Oostzijde van het perceel te beginnen met een proefopgravinkje, in de hoop iets van de vroegere bewoning terug te vinden.

Begonnen, werd met een oppervlak van 6 x 4 meter. De eerste resultaten dienden zich al bijna onmiddellijk aan in de vorm van vele potscherven, voor kenners

variërend van Badorff, Pingsdorf, Paffrath, Siegburg, tot vele variaties van het inheemse kogelpotaardewerk. De bodem bleek ter plaatse tot een diepte van 1.50 meter geheel verstoord te zijn door vee begravingen, welke op z'n laatst hadden plaats gevonden in de veertiende en vijftiende eeuw. Dit viel af te leiden uit enkele gesloten aardewerk vondsten, welke duidelijk met het kadaver in de grond waren gekomen, Uit deze periode konden, voor zover aanwezig, enkele leuke dingen worden gereconstrueerd, n.l. een veertiende eeuwse grijsblauwe kom - qua vorm en grootte denkend aan onze vergiet - en gedeelten van twee siegburger kannen uit de veertiende en vijftiende eeuw. Op een diepte van 1.50 meter gekomen, tekende zich een cirkelvormige grondverkleuring af, wat bij verder onderzoek een houten waterput bleek te zijn. Men had deze put gedempt toen het kalf verdronken was, want op 2.20 meter diepte, bevond zich het geraamte van een rund in de put. Op diepte van het grondwaterpeil, ter plaatse 3,50 meter, bleek het eikenhout nog hard en gaaf te zijn. Naar de potscherven uit de put te oordelen - Badorf en ruwwandig kogel pot - moet deze put wel ongeveer uit de 10e eeuw dateren. Wegens opkomend grondwater, kon de put jammer genoeg niet geruimd worden» Rondom de put werden een aantal dikwandige scherven aangetroffen, welke door het Rijks Oudheidkundig Bodemonderzoek werden herkend als aardewerk uit de IJzertijd. Dit was een verrassende ontdekking, omdat bewoning uit die tijd in Voorst nog niet eerder aangetoond was.

In het najaar van '76 werd de opgraving met nog een strook van 6x3 meter uitgebreid. Groot was de verrassing toen zich op anderhalve meter diepte wederom een put aandienende, op vier meter afstand van de eerste. In tegenstelling tot de vorige, kon deze helemaal tot de bodem geruimd worden, wat interessante vondsten opleverde. De put bleek een z.g.n. boomstampot te zijn met een binnenwerkse doorsnede van ca. 1 meter en een wanddikte van 6 cm. De put was 5,50 meter diep ingegraven. Voor het bouwen van zo'n put gebruikte men een enorme eiken boomstam, welke overlans in tweeën gekloofd werd. Vervolgens werden beide helften uitgehold en daarna weer samengebonden, in een voorafgegraven gat geplaatst. Door iemand in de put neer te laten die het geval ruimde en ondermijnde kon men zodoende het geval zo ver laten zakken, tot men van voldoende wateraanvoer verzekerd was. Op de bodem werden een aantal grote stenen en brokken van molenstenen aangetroffen, kennelijk om de wel te verzwaren, waardoor een snelle verzanding werd tegengegaan. Een molensteen bleek - zij het in brokken - nog compleet aanwezig te zijn en kon weer gelijmd worden. De doorsnede was 60 cm, de dikte 4 cm en was vervaardigd van basaltlava afkomstig uit de eiffel. Stenen van deze grootte waren in de Middeleeuwen in gebruik als huismaalwerk. Na verzanding heeft de put nog enige tijd dienst gedaan als rioolput. In het vuil wat zich aldus verzameld had werden veel beenderen (slachtafval), Koehoorns en het complete skelet van een hond aangetroffen. Verder walnootdoppen, een laag gerstekaf en scherven van een prachtige Pingsdorf kom, welke voor de helft aanwezig was.

Bovenop dit alles veel houtskool en huttenleem. Deze stukjes huttenleem waren aan een hoge temperatuur blootgesteld geweest, zodat vermoedelijk het bijbehorende huis is afgebrand en daarmee ook de geschiedenis van deze put eindigde.

Als presentje voor de latere opgraver, werd bij het dempen nog een 13e eeuwse kogelpot in de put geworpen, welke, op enkele stukjes na, kon worden gerestoureerd.

De hele opgraverij leverde nog enkele interessante losse vondsten op, waaronder een scherfje van een Kalandenberg urn (IJzertijd), fragmenten van een benen kam (Carolingisch) een bronzen naald, een vuursteenmesje (Microliet) een wetsteen (Bentheimer zandsteen) ijzerwaren (ringen, gespen en nagels) alsmede een aantal ijzerslakken, maar daarover een volgende keer meer.

H.J. ten Hove, Voorst.

~~~~~

NOTITIES VAN JEROEN JEROENSE: uit 1698.

EEN VROUW VAN HOOGEN STAAT
DIE RINGELOORT HAAR MAN
MAAR DIE ZIJN MINDER TROUWT
DIE IS ER MEESTER VAN,

DE BOER ZEIT, WEEST ALTIJD SCHOU
VOOR'T ACHTERSTE VAN DE EZEL,
EN'T VORSTE VAN EEN VROUW,

HOE KAN EEN JONGE VROUW
EEN OUTMAN ZOO BEDRIEGEN
EEN MAAKT HET KIND
EN HIJ MOET ZITTEN WIEGEN.

LEERT SPREKEN DAAR HET PAST
LEERT ZWIJGEN OP UW TIJD
DE TONGE MAAKT U VAST
EER GIJ GEVANGEN ZIJT.

~~~~~